

Ο ΣΟΛΩΜΟΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Ε' | ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 15 του Απριλίου 1907 | ΓΡΑΦΕΙΑ: Αρμόριος (Εκονόμου) αριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 243

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΨΥΧΑΡΗΣ. 'Η «Αρρωστη Δούλη» (συνέχεια).
 » 'Ο Σολωμός (τέλος).
 ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ. 'Ο προφήτης.
 ΚΡΙΣΝΑ. 'Η Λαζική (συνέχεια).
 ΞΕΙΟΝΑΣ. Περσάτοι.
 Μ. Οϊδίπους Τύραννος.
 ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Ρήγας Γκόλφης. Γιάννης Παργιανίτης.
 ΠΑΡΑΡΑΦΑΚΙΑ — Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ — Ο,ΤΙ
 ΘΕΛΕΤΕ — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΕΛΗΜΟ

Ο ΣΟΛΩΜΟΣ (*)

'Ο Σολωμός γέννησε στην πατρίδα του τη Ζακύνθο στα 1818, αφού σπούδασε γερά στην Ιταλία, κι άποκαταστάθηκε στην Κέρκυρα στα 1838. Είναι η ευτυχισμένη εποχή της ζωής του και της Μούσας του. Δέ φροντίζει για κείνα που γινήκαν, ή είπωθήκαν ή γραφήκαν πριν. Φτάνει, κι από τα πρώτα τραγούδια του δημιούργησε στην Ελλάδα τη λυρική ποίηση, σχεδόν καθώς στα 1820 ο Λαμαρτίνος με τη θεία του έκαιεχιά και γιατί δεν ήφερε τίποτα από τα περασμένα, ξζαφια, στη Λίμνη του, φανερώνει στους συγχρόνους του νέα αίθηματα, τόσο νέα σαν τζοστέρια ενός άλλου κόσμου.

Και όμως δε μοιάζουν άναμεταξύ τους Σολωμός και ρομαντικοί. Μέσα στην καρδιά του βυρωνισμού, και δε βρίσκει κανείς μήτε στη ζωή, μήτε στους στίχους του Σολωμού τίποτα από κείνο που λέμε πόζα. Και κανένα σημάδι ρητορικής, στον καιρό του Φώσκολου, του ποιητή με τη βαθιά καρδιά, και με το παντομένο ύφος. 'Ο Θωμαζέας έλεγε στο Σολωμό: «Οί Γερμανοί κατορθώνουν να δείχνουνε βαθειούς και τους πιο κοινούς στοχασμούς: έσύ ήγρες τον τρόπο να μας καταστάνης κοινά και τα πιο βαθιά νοήματα».

'Η παρατήρηση τούτη αληθεύει πάντα για το Σολωμό. Έβτανε τούτο νόμος για το Σολωμό. Μά δεν πηγάζει άποκλειστικά από την άξια του Σολωμού. 'Η ρητορική είναι καιτι άδύνατο στη νέα γλώσσ. σα της Ελλάδας. Δεν έχει τίποτε θεατρικό. Δεν ξέρω από ποιά χαρη, από ποιά χαρισμα κληρονομικό τα οικιακά χαμογέλια του Πλάτωνα άπλώνονται σ' ένα λογο που ακόμα και στα πιο βαριά θέματα θαρρείς πως κουβεντιάζει με τον άναγνώστη του. Το χαμόγελο, ένα χαμόγελο που δεν είναι το ίδιο, που είναι πιο πολυ μιά ψυχική κατάσταση, ή άπλότη, ή άγαθητη, ποτι δε λείπουν κι από τα λυρικώτερα κομμάτια του ποιητή.

Γνωρίζετε τα ωραία λόγια του ποιητή. «Κλείσε μέσα σου την Ελλάδα και θά αιστανθής να λαχτα-

(*) 'Η αρχή του στο περασμένο φύλλο.

ρίζη κάθε είδος μεγαλείου. 'Ο Σολωμός δεν έννοεί με τούτο τη νέα Ελλάδα μόνο που λατρεύει, την Ελλάδα του 1821, την επαναστατημένη. Στοχάζεται την άρχαία Ελλάδα. Στην Ιταλία είχε σπουδάσει τα κείμενα τον είχε άδράξει ή λατρεία της Ελλάδας. Κάθε φορά που ξυπνάει μέσα στους φιλολόγους της νέας Ελλάδας ή εθνική γλώσσα, έμέσως παει ο νους τους προς τους άθάνατους. Είναι σαν κυριεμένοι και σα λαβωμένοι από κείνους. Τον ύπνο τους τον ταράζει ή μυρσουδιά του άρχαίου μύθου. Το πικρόφυλλο της άπτικης δάφνης παίρνει για αυτούς μιά κάποια γλίκα που τους λιγώνει. Οί δυστυχισμένοι ποιητές δουλεύουν και όνειρεύονται τους άρχαίους. Λαχταρούνε τις ίδιες δόξες; Δεν ξέρω. Μόνο ξέρω την άφορητή της έγνοιας τους: είναι γιατί πρέπει να συνεχίσουν! Πρέπει να εξακολουθήση ή άρχαία φιλολογία, πρέπει τζομορφο βιβλίο να μην κλειστή για πάντα, πρέπει, μ' ένα καινούριο άγώνα, να ξαναρχίση σήμερα το έργο του άλλοτε, το κολοσσαίο έργο. Και να γιατί οί ποιητές θυμούνται κι άγωνίζονται να ξαναζήσουν τους πρόγονους.

Δύο τρόποι είναι για το σκοπό τούτο, δυό μονάχα. 'Ο πρώτος νάχης το δαιμόνιο νου των άρχαίων, και τότε να κάμης έργο όλως διόλου άλλοιώτικο: έτσι έκαμε ο Δάντης, και το παράδειγμά του τάκολουθήσανε στη Δύση. 'Ο μόνος τρόπος για να μιμηθής τους άρχαίους, για νάμης μέσα στο ιδανικό τους, είναι ίσα ίσα να μην τους μιμηθής. 'Η πρωτοτυπία είναι το καλλήτερο σημάδι σεβασμού προς εκείνους. 'Ο δεύτερος τρόπος είναι πιο άπλος, πιο ταπεινός, πιο πέζος. Μά έχει κι αυτός άπίστευτες δυσκολίες. Πρόκειται να τους μεταφράση, κ' έτσι, μ' αυτό, να τους άναστήσης.

Κάθε άπόπειρα για να γραφή ή δημοτική γλώσσα φανερώνεται άμέσως με μετάφραση των κλασικών. Στον 11ο αιώνα ένας άγνωστος συγγραφέας μεταφράζει σε στίχους ένα λογο του 'Ισοκράτη, κ' έτσι μας δίνει ένα από τα πιο παλιά μαρτύρια της ελληνικής γλώσσας που λέμε δημοτική. Ξέρετε πως στην Κρήτη, στο 16ο αιώνα δε μεταφράζανε (μολονότι: καποιοι στίχοι της Έρωφίλης μυρίζουν από μετάφραση), με ζωηρά δείχναν πως κρατιόνταν από τους πρόγονους. Στην αρχή του 19ου αιώνα, ο ποιητής Χριστόπουλος — δημοτικιστής, καθώς λένε, και με άξια, — μεταφράζε το Α της 'Ιλιάδας. Σήμερα που το ζύπνημα είναι πιο πολυ συνειδητό, τα μεταφράσματα είναι περίσσια. 'Ο 'Ομηρος, ο Αίσκύλος, ο Σοφοκλής, ο Ευριπίδης, ο Θουκυδίδης, ο Λόγγος, ακόμα κι ο Λουκιανός, μεταφέρονται και άφομοιώνονται με τις νέες άνάγκες. Δεν είναι κοινές μεταφράσεις. Είναι έργα δημιουργικά, σαν τις μεταφράσεις του 'Αμυότου και του Καλβίνου. Κι ο Σολωμός δεν ξέφυγε από το νόμο: μας μείναν κάποια μεταφραστικά κομμάτια του από την 'Ιλιάδα.

'Η προσήλωση τούτη στο έργο των πρόγονων είναι συγκινητική και χαρακτηριστική. 'Ο Ταιν έδειξε πως, σωστά σωστά, μιά γλώσσα δεν μπορεί να μεταφραστή και να ξαναχυθή σε άλλη. Μά τούτο δεν άρκιρεί τίποτε από την καινούρια την άξια κι από την ιστορική σημασία των έργων τούτων. 'Ο Σολωμός, εκείνος στοχάζονταν να μεταφράση καιτι άλλο. Στοχάζονταν να μεταφράση στη νέα γλώσσα το ίδιο το ιδανικό των άρχαίων. Κι αυτό του γίνηκε, με τη δύναμη που έβαζε για να το πιτύχη, εν' από τα βεβανιστήρια του δεύτερου μέρους της ζωής του. Γνώριζε κατά βάθος την ιταλική φιλολογία. 'Από τους 'Ιταλούς έμαθε ναγαπή τη λατινική φιλολογία, που εν' όλη δύναμη, και συγχά λαμψη, μά και μαζί μεγάλη αλήθεια. Πάντα είναι ώρα, πάντα γόνιμα αυτά τα ταιριάσματα του ελληνικού και του λατινικού νου μέσα σ' ένα κεφάλι, και τυχερό το ζύμμα δυό χωμάτων μέσα σ' ένα χέρι. 'Ο Σολωμός φανερό πως ζητούσε να πλουτίση την ελληνική νεογέννητη γλώσσα, με όλη την τέχνη, με όλες τις λεπτότητες, με όλα τα τεχνίσματα μιας πολυπειρης φιλολογίας σαν την ιταλική. Μας το λένε τα χειρόγραφα του. Είναι γιουμάτα από παραλλαγές. Φτιάνει και ξαναφτιάνει πέντε και δεκα φορές τον ίδιο στίχο ως ότου να τονε λιγώση στο θέλημά του, ως ότου κατορθώση να κλείση μέσα του ένα κόσμο, γιατί, συγχά, δεν όνειρεύεται τίποτε λιγώτερο παρά τούτο: «'Υποτάξου στη γλώσσα του λαού σου — έπαιε μιά μέρα — ότο να την υποτάξης κ' έσύ». Και για τούτο του άξιαζε να όνομαστή από τη Δόρα Ντίστρια «το γνήσιο διανοητικό παιδί της 'Αθήνας και της Ρώμης».

('Υστερα ο Ψυχάρης μιλάει για τα ποιήματα της πρώτης εποχής του Σολωμού που τα βρίσκει εξαίρετα, παραθέτει σε γαλλική μετάφραση την «'Αγνώριστη», δείχνει άπάνω στους στίχους της, πως ο ποιητής εξιδανικεύει τα αντίκείμενα, και λέει πως του φαίνεται ή 'Αγνώριστη «σαν την ίδια την Ποίηση που από το βουνό κατεβαίνει στους κάμπους μιας 'Ελλάδας ήλονέας», και εξακολουθεί:)

Σαν το Γκαίτε, ο Σολωμός είχε το σπάνιο δώρο να αναλύη τα αισθήματά του την ίδια τη στιγμή που τα δοκίμαζε με όλη τους τη σροδρότητα. 'Ο νους έβλεπε την καρδιά που χτύπαγε. 'Αξιοθάματα προτερήματα άνατωμένα σ' εκείνο τον άνθρωπο, από την άνατροφή ή από τη γέννηση. Είχε από το φυσικό του γενικές ιδέες και γνώριζε να δίνη άερα στις ιδέες. Γνώριζε πολλές γλώσσες και — για να ξαναπούμε κάποιο λογο του 'Εννίου — είχε κάμει πολυλαπλές ψυχές. Κ' έπειτα ό,τι στοχάζονταν εβτανε μεγάλο Δούλευε με θαμαστή λεπτολογία και τις πιο πλατειές του ιδέες, φροντίζοντας και για την πιο μικρή λεπτομέρεια.

Ο αντικειμενισμός, στο δεύτερο μέρος της ζωής του, γίνεται απόλυτη αρχή. Είναι μαζί θεωρητικός και δημιουργός. Και δουλεύει. Κάπου μιλάει για τα χρώματα του δειλινού που δεν έχουν όνομα κ' έχουν περίσσια κάλλη. Θέλει να τα παραστήσει αυτά τα χρώματα με τη μελέτη και με το κοντίλι. Ονειροπολεί ένα κρέμα από απόλυτητα κι από βάθος, από γερμανισμό κι από ελληνικό φως. Από το καθάριο ελληνικό στοιχείο θέλει να βγάλει το παγκόσμιο.

Με το ποίημα του «Πόρφυρα» θέλει, καθώς έλεγε ο Ταϊν, ανά γενικοποίηση το ιδιαίτερο, ή από το ιδιαίτερο αυτό να ξεχωρίσει ένα τεράστιο σύμβολο. Ο νέος, που στο ποίημα του Σολωμού, χάνει κάθε εθνικότητα, λούζεται τη νύχτα στα ήσυχα νερά, ανάμεσα ούρανο και θάλασσας που αντιφεγγίζει όλα τ'άστρα. Κολυμπάν και κείνα μαζί του, πάει να κατακτήσει το διάστημα και το μυστήριο, όταν ο Πόρφυρας τον τρώει. Και την άλλη μέρα ξέβρασι ή θάλασσα το κεφάλι του στάκρογιαλί «άπομεινάρε θαμαστό έρμιως και μεγαλείου».

Επιχειρεί να γράψει ένα πολύστιχο ποίημα για το Μισολόγγι: «Οι Έλεύθεροι Πολιορκημένοι». Δεν είναι ποίημα αποκλειστικά πατριωτικό· το ποίημα είναι ψυχολογικό και διανοητικό· χίλια εμπόδια δοκιμάζουν το θάρρος των πολιορκημένων, χίλια πειρασμοί πολιορκούν την ψυχή τους. Μά ο πιο μεγάλος κίνδυνος είναι η ανοιξη που ξανάφτει στις καρδιές τον έρωτα της ζωής, και είναι φόβος να χαλαρώσει την αντίσταση και το αίσθημα του χρέους. Το τραγούδι της ανοιξης έχει νόημα πλατύτερο από το περίφημο τραγούδι της «Βαλκυρίας» του Βάγνερ.

Εξ άφορης του έργου αυτού ο ποιητής με άφελεια σημειώνει στο χροιά τα λόγια τούτα: «Κάμε ώστε ο μικρός κύκλος μέσα εις τον όποιο κινείται ή πολιορκημένη πόλη να ξεσκεπάσει εις την άτμοσφαιρα του τα μεγαλύτερα συμφέροντα της Ελλάδας, τα μεγαλύτερα συμφέροντα της Ανθρωπότητας. Ταιουτοτρόπως ή υπόθεση δένεται με το παγκόσμιο σύστημα. Ίδεις τον Προμηθέα και εν γένει τα συγγράμματα του Αισχύλου».

Βλέπετε τώρα πως εμπνέονταν ο Σολωμός από τέκμηνα πρότυπα. Ω! ή λοχαία Ελλάδα! Ηθελα να σάς μιλήσω πολύ για κείνη. Ηθελα μαζί σας να την αγαπήσω περίσσια. Κάθε λαός φτάνει στον πλανήτη με τη δική του γάρη (avec son invention). Ο άνθρωπος βρίσκει άραδ' άρχα τα την

πέτρα, το σίδερο και το χρυσάφι. Εκείνοι ηύρανε και πλάσαν, όχι την ποίηση—όλοι οι λαοί ποιητές είναι—όχι τη σκέψη—παντού ο άνθρωπος στοχάζεται,—πλάσαν την άξια, την υπέρτατη βεβαιότητα της σκέψης και της ποίησης· κι αυτό είναι που πηρ' ένας μεγάλος νοός και ειπε πως ηύρανε τη δόξα. Η δόξα ήρθε παραπανιστή στη γενική άξια της σκέψης. Τελειωτική άξια, γιατί όλα τα ηύρανε μία για πάντα. Ο Δάντης είναι μέσα στον Δισκύλο, και ή μέθοδο του Claude Bernard είναι μέσα στον Ίπποκράτη, με μοιασίματα που ξαφνίζουν. Βέβαιο πως δεν υπάρχουν και μεγαλύτερες διανοητικές χερές από κείνες που κυλάει μέσα μας ένα καλά ξεκαθαρισμένο κομμάτι από τους αρχαίους με κύματα μεγάλα και συγγρατήτα. Οι γκαρδιακές απόλαψες είναι περίσσιες μέσα εκεί συχνότερα παρ' ό,τι πιστεύεται. Μά δεν παίρνουν' εύκολα. Χρειάζεται πολλή μελέτη. Δεν ξέρουμε ακόμα όλα τα κομμάτια του Αριστοφάνη που πρέπει να γελάσουμε, μήτε όλα τα κομμάτια του Σοφοκλή που πρέπει να συγκινηθούμε.

Και όμως. Με συγκινεί πιο πολύ ο ζακυνθιός ποιητής, όταν ακούει συμπαθητικά το φτωχό ρωμιό ζητιάνο. Με συγκινεί ακόμα πιο πολύ ο κορφαίτης ποιητής, εκεί που γυρεύει, με τις δικές του δυνάμεις, να μη φανη άνάξιος των προγόνων του. Ας λατρέψουμε γονατιστά την αρχαία Ελλάδα· μά να μη τη βεδηλώνουμε με αδύνατες μίμησες, μά να αγαπούμε—γιατί τάξιζει—τη νέα Ελλάδα για τον έαυτό της.

Ο Σολωμός δεν τη συμπεριζόνταν τη γνώμη του αρχαίου σχολιαστή που μεγαλόπρεπα— στους χριστιανικούς πιά καιρούς—χώριζε σε δυο κατηγορίες τις γλώσσες της οικουμένης· πρώτα ή ελληνική γλώσσα, κ' ύστερα οι βάρβαρες γλώσσες. Η ιταλική του είχε γίνει μητρική του γλώσσα. Ξέρουμε μάλιστα πως στοχάζονταν Ιταλικά. Οι σημειώσεις που έπαιρνε για να καταστρώσει τα σχέδια των ποιημάτων του, τα καθέκαστα της κατασκευής, οι ιδέες που του έρχονταν, όλα αυτά είναι Ιταλικά στα χερόγραφα του. Έπειτα, όταν έγραφε τους στίχους του, γίνονταν Έλληνας από την κορφή ως τα νύχια. Η χημία του μυαλού του με κανει να στοχάζομαι. Όσο κι αν είναι δυσανάλογο το ταίριασμα, κ' εγώ ο ίδιος, στην παρισιάνικη ζωή μου, όχι, δεν είπα σωστά, είμαι πολύ λίγο παρισιάνος, με το νόημα που δίνουνε στη λέξη—κ' εγώ ο ίδιος, μέσα στη

ζωή μας που είν' όλη της Γαλλίας, έρχεται μια στιγμή, έρχεται μια ώρα και δυο ώρες, κάποτε και πιο πολύ, το καλοκαίρι, στην έξοχη της Μπρετανης, είναι ώρες, κάθε φορά που κάθουμαι στο τραπέζι για να γράψω, που με κυριεύει διόκληρο ή μητρική γλώσσα· άκούω κατακάθαρα, και χιλιάδες λεύγες μακριάθε, τα λόγια που ανταλλάζονται στους δρόμους και στα σπίτια. Ο ήχος τους μου φτάνει σκέτα νέα σταυτιά μου, το μίλημα της γεννήτρας γής μου τραγουδάει κανονικά κι άρμονικά,—κ' έτσι γράφω καθώς μιλάνε.

Πολλοί ονειρεύονται, λίγοι πραγματοποιούν. Δεν έχουμε, άλλοίμονο! παρά κομμάτια από τα έργα του Σολωμού του δεύτερου είδους, όχι τάκρια τα ποιήματα. Γιατί; Έδω γγίζουμε στο τραγικό μυστήριο των τελευταίων του χρόνων.

Ο Σολωμός δεν μπορούσε να μην καταλαβαίνει σωστά την άξια του και τη σπουδαιότητα του έργου που είχε καταπιαστή για την Ελλάδα. Έρχεται στιγμή που για μερικούς ανθρώπους ή λέξη περηφάνια δεν έχει πια νόημα, καθώς και ή λέξη μετριοφροσύνη. Δεν μπορούσε να μη συγκρίνη τα μαρτύρια του θαμασμού που του φτάναν απόξω, με τη γνώμη που είχανε για κείνονε μέσα στον τόπο του. Είναι, στάληθεια, θέμα πως ο τεχνίτης μπορεί κ' ή ακολουθεί το δημιουργικό του έργο, αγναντικ—σά να πούμε—με τον έαυτό του μονάχα, χωρίς ποτέ ν'έρχεται σε συνάφεια με τους διάφορους ή με τους πολέμιους τριγύρω του. Μπορεί να πούμε πως ο πολυς κόσμος δεν τον ήξερε. Μά πρέπει να λογαριασσουμε και τους πρωταίριους καιρούς που ζούσε. Μελις ώργωνώνονταν το βασίλειο. Δεν είτανε δυνατό να υποψιαστή τί είχε κάμει ο Σολωμός για τη διανοητική ανάπτυξη της Ελλάδας. Ο βασιλιάς Όθωνας, όσο κι αν είτανε φωτισμένος, ο νέος θρόνος που έντροσούτω στα γράμματα χρωστούσε την ύπαρξή του, δε φαινότανε να ήφρανε μυρουδιά πως ζούσανε στην Ελλάδα άνθρωποι τω γραμμάτων.

Ο Σολωμός θα δοκίμασε πίκρες πιο βαθείς· πίκρες άφραστες θανασιμες. Ο έξοχα πληροφορημένος νοός του θα αίστάνθηκε πολλές φορές, μπροστά στα κεφάλια τω συμπατριωτών του, πως είτανε άδύνατο να χωρέση μέσα τους. Χρειάστηκε να ξαναρχίσω για κείνους ab ovo την απόδειξη των πιο στοιχειώδικων πραγμάτων άπ'αυτού σε γλωσσικά και καλλιτεχνικά ζητήματα. . . . Κι άποσύρθηκε ή

ΨΥΧΑΡΗΣ

Η ΑΡΡΩΣΤΗ ΔΟΥΛΑ *

Καιρό δεν είχε ο Αντρέας να χασομερήσει. Έπρεπε να γυρίσει στην άβυσσση. Το πληγόμενιο, το υγρό, τελειωμένο, και μόνη της ή Κατινούλα με τη νοσοκόμα που τη φύλαγε κιάλας για το μικρό της εκείνο το μπαξίσιο.

—«Κυρία νοσοκόμα, της λέει ο Αντρέας, σά να πηγαίνουσε φοβερά γλήγορα οι δουλειές στο κατάστημα σας».

—«Αναστίναζε ή γυναίκα».

—«Έδω, Κυρίε μου, αλήθεια που μάς έρχεται κόσμος με το παραπάνω. Βέβαια πως δεν προφταίνει κανείς για όλους. Υπάρχει και κάποια παραζάλη».

Τάκουγε ή Κατινούλα και σώπαινε, σά ζεματισμένη όμως, ίσως και λιγάκι μέσα της, θυμωμένη,

* Η αρχή του στο 228 φύλλο.

γιατί με το αίσθημα της τό φιλό, αν και δεν τα ξεδιάλιζε τα πράματα ένα ένα, πειράχτηκε από το φέριμο του γιατρού και καταλάβαινε πως αλλιώς φέρθηκε μαζί της ο κ. Σεβιδάς, που κι άφτός μπορούσε με όλο το δικαίωμα να την αφήσει στα κούρα του λουτρού, αφού κι άφτός την πήρε τότες από ξένα παρισιάνικα χέρια. Φοβότανε κιάλας μήπως χρειαστή να μείνη στο Νοσοκομείο. Τρόμαζε μόνο που που τόβαζε με το νού της.

—«Μη σε μέλη, Κατινούλα μου, την ήσύχασε ο άφέντης. Έδω δε θα κουβαληθούμε. Θα σου βρούμε και γιατρό».

Τόντες, γιατρό δεν είχανε ακόμη. Αποφασισμένος ο Αντρέας να βρη έκανε ως το βράδι. Έβαλε την Κατινούλα στο κλινικό άμάξι· που τους πρόσμενε κάτω, την πήγε σπίτι τους, την πλάγιασε ή Άννα, κι ο ίδιος πετάχτηκε σε άμάξι της πιάτσας, ξαναήρθε στο Νοσοκομείο, επειδή γιατρούς δε γνώριζε, αδύνατο να φωνάξη τον τυχαμένο, δίχως να ξέρη ποιος είναι, και με τη γεωμετρική του τη θέληση, τό ταχτοποιήσε πως καλά και σώνει ο Μπούνιος πρέπει να του πή τόνομα ενός γιατρού.

Τότες άρχισε στους διάδρομους του Νοσοκομείου ένα τρεχό πρωτότυπο κι άπερίγραφο. Έβγαίνει ο

κ. Μπούνιος, πάντα με το περίφημο τάσκιρι, άπ' την καμαρα ενός κήφιστου, καρτερούσε ο Αντρέας έξω να τον τ'ακώση, χούμιζε ο Μπούνιος στην καμαρα την πλαγινη. Ζύγωνε κάποτες ο Αντρέας, άφαντος ο Μπούνιος. Τον ακολουθούσε, σίμα ε, άνοιγε το στόμα, τίποτα! Τω ξεγλιστρούσε από τα δαχτυλά με την άσκανταστη γλήγορα του. Μιά φορά του τό είπε κιάλας, τρεχοντας τώρα κι άφτός με τάσκιρι, πως θέλει γιατρό και να του δώσει τουλάχιστο άντρέσει συνάδεσφου. Κουνούσε το κεφαλι· μουρμούριζε μισά ένα όχι δ κ. Μπούνιος και πάλι ώρμούσε σ' άλλη καμαρα. Βάσταζε το κυνήγι ως μία ώρα. Όσο πείσμα κι αν είχε ο Αντρέας, πιθανό πως δε θα κατάφερνε το σκοπό του, χωρίς την καλή εκείνη τη νοσοκόμα που στο τέλος του έμαθε και τό κατάλληλο μέσο. Τον ώδήγησε παράμερα σ' ένα καμαράκι όπου ο γιατρός, προτού φύγη, έπρεπε με κάθε τρόπο να περαση, να καθήση μάλιστα, για να βάλη στο κατάστιχο την υπογραφή του, να πιστοποιήση δηλαδή πως έκαμε τη συνθημισμένη τη βίζιτα. Εκεί τραβήχτηκε ο Αντρέας και πρόσμενε. Γλήγορος έφτασε, τρεχάτος πάντα, ο κ. Μπούνιος, μά με το μισό του άσκιρι μονάχα, τους έσωτερικούς και τους έξωτερικούς, επειδή κα-

λότελα από την κορφιάτικη κοινωνία, κ' έγινε μι-
σάνθρωπος κι άπλησίικτος. . . . Σύμφωνα με μι-
α παράδοση που κυκλοφορεί, ο Σολωμός άπελιτισμένος
τά κατάρτεψε καταφρονετικά με τά χέρια του τά
χερόγραφα του. Δέν μπορώ νά τό πιστέψω πώς βάλ-
θηκ' έτσι νά τιμωρήση τήν πατρίδα του. Πρέπει νά-
ποκρινόμαστε με τήν καλοσύνη και σ' αυτούς τους
άνήξερους. Πρέπει τό πνέμα τής θυσίας νά ξανάφτη
τό στοχαστικό. Βέβαια, δίκιο είναι νά τιμούμε τους
ποιητές, ένόσω ζούνε, με τίς πιό μεγάλες τιμές,
γιατί αυτοί είναι που, πραγματικά, θεμελιώνουν,
καθώς τό είδαμε στην άρχή του λόγου μας. Μά ή
πεποίθησή τους για τό καλό που κάναν και ή βε-
βαιότητα πώς πλοΐσια θά θερίσουν αύριο τά σπαρμένα,
πρέπει νά τους είναι άρκετή. Τί θάλεγε ο Σολω-
μός, εκείνος που κ' ένας καλός στίχος έφτανε για
νά τότε συγκινήση, έν μπορούσε νά προφητέψη τή
σημερινή άναγέννηση τής ελληνικής ποιήσης, που
πολύ πιθανούσα νά σάς μιλήσω κάποτε γι' αυτή. . .

Ο Σολωμός έγραψε τά νέα ελληνικά όπως μπο-
ρούσε, μά τέλος πάντων έγραψε. Τήν άιστανότανε
βραχιά τήν εθνική γλώσσα, και, σύμφωνα με τό πα-
ράδειγμα του Δάντη, γνώριζε νά διαλέη από τίς διά-
φορες ιταποκαλιές όσα του χρειαζόνταν. "Έτσι γί-
νονται οι κοινές γλώσσες "Έτσι πίο ύστερα, ο Βα-
λακωίτης, μι-ά άλλη φιλολογική δόξα τής Ελλά-
δας, πήγαινε και περιμάζεψε προσεχτικά τά ζουμερά
και λαυπερά λόγια στη Μχδουρή του. Πρέπει χω-
ριστά νά σημειωθή πώς ο Σολωμός άντάμωσε στενά
τόν εθνικό λυτρωμό τής Ελλάδας με τό λυτρωμό
της από τους σκολαστικούς. Αυτούς τους άποστρέ-
φονταν ύσα με τους Τούρκους. Ο ίδιος άνθρωπος
πού στά 1824 σκαρρλωνε στους λόφους τής Ζάκυ-
θος για νά κραζή από μακριά στους πολιορκημένους
«Βάστα, καημένο Μεσολόγγι, βάστα», έννοιωθε πώς
μόνη αυτή ή γλώσσα είναι τό έκφραστικό όργανο
και τής καρδιάς και του νου. Και για τόυτο έγρα-
ψε πεζά τόν ώραιό του διάλογο μεταξύ Ποιητή και
Σοφολογιάτατου.

(Έδώ ο Ψυχάρης αναφέρει για τό γλωσσικό
ζήτημα, και εξακολουθεί :)

Τό ζήτημα βάλθηκε κακά από τήν άρχή, κα-
θώς τό είπε, εξαίρετα πληροφορημένος ένας κριτικός
από τή Ρωσία (ο κ. Λουκιζόπουλος) : δοκιμάσανε
δέν ξέρω ποιό "Αντιόλαμα τής άρχαίας Ελλάδας,
άντι νά δουλέψουνε για μι-ά "Αναγέννηση νέα. Ο
μιας βιάζει σήμερα νά τό σκερτούμε. Βρισκόμαστε

μπροστά σι άναπόφευχτες άνάγκες. Χρειαζεται σ'
ένα τόπο μι-ά γλώσσα που νά μπορούνε όλοι μέσα
στον τόπο νά μαθαίνουν νά τή μιλάνε, νά τή γρά-
φουν, νά τή διαβάσουν. Και για νά κατορθωθή αυτό
χρειαζεται μι-ά γραμματική με άλλους λόγους χρεια-
ζεται μι-ά γλώσσα. Εικοσιπέντε χρόνια έχω που με-
λετώ τό ζήτημα ή καθαρεύουσα δέν μπορεί νά πλη-
ρώση τόν άπαραίτητο προορισμό μι-ας γλώσσας. Οι
άρχαιο φιλέλληνες, κάποιοι ταξιδιώτες του 16ου
αίωνα, μερικοί φιλόλογοι του παλιού καιρού, — που
δέ συμφωνάνε μαζί τους σήμερα επιστήμονες πίο φω-
τισμένοι, — σταθήκαν άφορμή νά καταφρονεθή ή ά-
ληθινή νέα γλώσσα, χαρρακτηρισμένη άπ' αυτούς χυ-
δαία κι άκόμα και βάρβαρη ! Γλώσσα που ο Σολω-
μός άποκρυστάλλωσε τήν ψυχή του είναι μι-ά από
τίς ευγενικότερες γλώσσες του κόσμου. Όσο για
κάποιες γραμμικτές λεπτομέρειες που σημαδεύουν
καθεμι-ά φιλολογική γλώσσα, δέν πρέπει πολύ νά
σταματούμε σ' αυτές, άκόμα και σά μας ξαφνίζου-
νε στην άρχή. Η ώραία λέξη sollicitude σκαντά-
λιζε στον καιρό του Μολιέρου. Πρέπει νά ξαγναν-
τεύουμε τά πράματα από πίο ψηλά, σέ πίο πολύ φως.

(Έδώ ο Ψυχάρης αναφέρει τό ίδιο τό ιστορικό
του "Απόστολου και του άρχοντα, που βρίσκεται
στο "Νουμά» τής 1 του "Απρίλη, μέσα στο γράμμα
του Ψυχάρη «Καλοσύνη και διάβασμα», και τε-
λειώνει τήν όμιλία του έτσι :)

Σέ καιρούς πολύ πίο πρόσφατους είδαμε νά δι-
νονται άνάλογες άπόκρισεις : κι άκόμα και στην
Ελλάδα δέ φαίνεται σωστό πρξμα νά διδάσκεται
τό Βαγγέλιο στη μετάφραση του Πάλλη.

Μά τί πρέπει νά συμπεράνουμε από τό ιστορικό
αυτό ; Πώς δέ θά δούμε τή νίκη τής ελληνικής
παρα άφου πεθάνουμε ; "Οχι, βέβαια. Έξεναντίας
θά πώ πώς πρέπει νά τή δούμε τή νίκη της για
νά μην πεθάνουμε. Βιάζει τό πρξμα. Ο κ. Παι-
γιαρές σάς είπε πολύ φρόνιμα και πολύ θετικά
στην όμιλία του για τή Μακεδονία πώς ο Μακε-
δονίτης δέν έχει έγνοια για νά μάθη τόν Εενο-
φώντα, πώς τρέχει στα σκολεία που ή μπορεί νά ίκα-
νοποιήση τίς πίο πραχτικότερες άνάγκες του. Και
κατόπι του κίντυος είναι νά τρέξη και ή Μακεδο-
νία. Πρέπει λοιπόν νά παρθη ή άπόφαση τό γληγο-
ρώτερο. Τό Πατριαρχείο που έχει τήν άνώτερη κυ-
βέρνηση άπνου στην παιδεία θά φροντίση, πιστεύω,
καθώς πρέπει. "Ελαβ' άφορμή τώρα τελευταία νά
θαμάσω τό νου του οικουμενικού Πατριάρχη. Ίωκ-

κειμ του Γ'. Εύκολα θά καταλάβη πώς τό γλωσ-
σικό ζήτημα, σέ τέτοιες περιστασεις, είναι ζήτημα
ζωής για ένα έθνος που θέλει νά πλωθή.

Ο λόγος του "Απόστολου σημαίνει κάτι άλλο.
Σημαίνει πώς πρέπει πρώτ' άπ' όλα νά στοχαζό-
μαστε τό μελλόμενο. Και, για νά μιλήσουμε θετι-
κότερα — χρειαζεται δουλειά, ή — άπλούστερα —
χρειαζεται διάβασμα. "Έτσι κανείς προτομαζεται
για τό μελλόμενο. Άνίσως και διαβάσανε, τό γλωσ-
σικό ζήτημα δέ θά είτανε. Θά είμαστε όλοι σύμφω-
νοι. Γνώρισα ένα άγαθό άνθρωπο που τώρα τελευ-
ταία βάλθηκε νά συζητήση μ' έμένα άπάνου στο
αιώνιο ζήτημα. Τόνε ρώτησα έν είχε διαβάσει τά εί-
δικά βιβλία. Μου άπάντησε, φυσικά, πώς όχι. "Ε-
πειτα, ζήτησε νά φωτιστή. [Τού είπα πώς έχω στη
διάθεσή του όλα τά βιβλία μου. Δέν ήρθε νά τά πά-
ρη. Πάντα είν' ένοχλητικό νά πρόκηται νάλλάξης
γνώμη. Και μολαταύτα πολλοί αλλάζανε. Οι όπαδοί
τής νέας ελληνικής είναι σήμερα πλθθος.

Όλος ο κόσμος δέν είναι τής γνώμης του άξιό-
τιμου βουλευτή κ. Παπαμιχαλόπουλου που είπε από
τό βήμα τής "Ελληνικής Βουλής : «Οί δημοτικι-
σται είναι άθλιοι . . . Μας συμβουλεύουν νά ανα-
τινάξωμεν διά δυναμίτιδος τόν Παρθενώνα . . . Δέν
είναι χριστιανοί . . . Τά έργα των είναι έμέσμα-
τα . . . και όλέθρια εθνικώς . . . Τήν καθαρεύου-
σαν και αυτός ο Θεός δέ μετεχειρίσθη . . . » Ο
άξιότιμος βουλευτής με τά στερνά τουτα λόγια του
βέβαιο είναι πώς έννοιε τά τέσσερα Βαγγέλια και
τή μετάφραση των Έβδομήκοντα. Δέν τόνε γνοιά-
ζει όλότελα για τή διαφορά των καιρών. Γι αυτόν ή
γλώσσα του Πλάτων και ή γλώσσα των Έβδομήκον-
τα, περίφημη για τους έβραϊσμούς της και για τή
δειλή της προσήλωση στο πρωτότυπο κείμενο, είναι
τό ίδιο πρξμα. Όσο για τή γλώσσα του Βαγγελίου,
άλλοίμονο ! είναι γλώσσα πολύ χυδαία, και ο κ. Πα-
παμιχαλόπουλος, δέν τά καλογνωρίζει τά πρότυπα
που διαλαλεί. Μην τά παρασπρώχνουμε τά πράμα-
τα. Τάλλα του λόγια, τάνάθεμα που ρίχνει στους
χυδαίστες — είναι πολύ πίο καθαρά. Τί ουσιαστικά
λόγια, μά όχι πίο λίγο τραβημένα ! Χυδαίσαί είν' έ-
κεινοι που, σαν τό Σολωμό, φέρνουν κάποια τιμή
στη νέα Ελλάδα.

Δέν πρέπει νά προσέχουμε και πολύ στις μικρές
αυτές έλλειψεις, στις άλαφρές τουτες άμαρτίες. Ο
"Ελληνας που θά τύχαινε νά ναι σήμερα έβδομήκοντα
πέντε χρονώ, θά είταν ένα χρόνο πίο μεγάλος άπó

μι-ά δουλειά δέν είχανε με τα κατάρτεχα οι άποδέ-
λοιποι. "Αρα είδε τόν "Αντ, έα δέν κρατήθηκε.

— «Μπά ! Έσείς έδώ !» Σά νά θεωρούσε που
λένε τό στοχό του Μπάγκο.

— «Φίλε μου, του κάκου ! Νά μου πητε κανένα
γιατρό για τήν άββωση, και δέ φέδγω».

Κάθησε ο κ. Μπούνιος, περιτρυρισμένος από
τους νέους. Μάλλωσα, με ξειή κι άπότομη παρατή-
ρηση, έναν ή δυ άπ' άφτους. Παραπονέθηκε με
στανάχωρα που άργησε κ' είχε τάξει κάπου νά πάη
στις έντεκα. Ο "Αντρέας στεκότανε πίσω του όρ-
θιος κι άσάλεφτος.

— «Γιατρό μου γυρέβετε ; Νά γιατροί — κ' έδει-
χνε τους νέους. "Οχι όλοι. Μόνο δυό έχουνε τήν ά-
δεια νάπαγγελθούνε. Μά ταχτικό δέν είναι : νά τους
ρωτήσω έγώ. "Ρωτήστε ο ίδιος».

— «Λοιπόν τους ρωτώ !», άπάντησε ο "Αντρέας
και κείταξε γύρω του. Κοντά του βρισκόταν ένας έ-
σωτερικός με γένεια ξαθά και πρόσωπο γλυκό, έ-
κεινος ύσα ύσα, όπως φάνηκε του "Αντρέα σαν τόν
άντίκρυστο, που μιλήσε στην πληροσκόπηση για τό
πίσιμο του νεφριού. Τόν παρακάλεσε άμέσως, κι ο
έσωτερικός, ο κ. Κουφές, του έγενεψε πώς είναι πρό-
θυμος και με φωνή χαμηλοτύσιχη πρόστεσε, πώς θά

συναγκρηθούνε, όταν τελειώση με τόν παραφέντη.

"Έτσι τά βόλεψε όλα τετραπέρατα ο κ. Μπού-
νιος. Δέν άνήθηκε πάσα βοήθεια του "Αντρέα : δέν
του σύστησε όμως και συνάδερφο. Προμήθεσε πελά-
τη σ' ένα του μαθητή έσωτερικό, έμνησε κάπου ή
δουλειά μισ' τό Νοσοκομείο. Αησιμόνησε μονάχα νά
πή του "Αντρέα πώς ο κύριος Κουφές δέν είτανε χε-
ροφύργος τάπάγγελά του. Τί νά γίνη ; Στόν ώκεανό
που λέγεται τό Παρίσι, άναγκάστηκε ο δύστυχος
ο "Αντρέας νά βίξη τάγκιστρι όπου κι όπως μπο-
ρούσε. Ψαρική. Κατώρθωσε νάποφαρέψη από τά θο-
λωμένα τά νερά ένα γιατρούδάκι. Καλό και τουτο.
"Ανάσανε μάλιστα ο άθρως, όταν μπόρεσε με τήν
ήσυχία του νά του ζηγήση τά καθέκαστα. Ο κ.
"Αντρέας που άγαπούσε τήν ταζή, τά μπέρδεβε στην
άταξία και στη βίαση.

Τήν ίδια μέρα, ήρθε σίτι ο κ. Κουφές. "Από
τίς ένικά του "Αη Δημήτρη που φτάσανε στο Πα-
ρίσι ως τίς δεκαεπτά που πήγανε στο Νοσοκομείο
ή στην Οικία Μπουάζα, ή πληγή στένεβε όλοένα,
επειδή τής είχανε βγάλει στο Μπ. . . τό λαστικίνιο
σουληνάρι που τραβούσε και ξέραινε τό έμψο. Τώρα
μάζωνε τό έμψο στα βάθια τής πληγής κ' ή άρ-
ρωστη πονούσε. Χρειαστηκε νά τήνε φαρδύνουνε, και

φρόνιμα στοχάστηκε ο κ. Κουφές νά τής βάλη στο
ποτάμι τής πληγής ένα λαυινάρι, όπως τά λένε, εί-
δος φυτό τελεκημένο και στρογγυλωμένο, που μέσα
στο κρέας τό ζεστό φουσκώνει κ' έτσι άνοίγει τήν
πληγή ! Τό βάσταξε ή δύστυχη όλη τή νύχτα. Τής
τό τραβήσανε μόνο τό πρωί. Τό βράδι, 39^{ος} ή θερ-
μοκρασία. Τελεφώνησε ο "Αντρέας του κ. Κουφέ στο
Νοσοκομείο. Παρουσιάστηκε ή ώρα όχτώ. Κόιταξε
τήν πληγή, τήν ψηλάφησε με τό μάλι, βγήκανε δυό
κλωστήρες ! Καλώς όρίσανε. Νά που τό περίφημο
τό μεταξύ, τό μισημένο μεταξύ του κ. Μπούνιου, έρ-
χότανε δίχως πολλές φασαρίες. Πρώτη χάρηκε ή
Κατινούλα. Χάρηκε μαζί της και τό γιατρούδάκι.
Καινούριος "Ασκληπιός.

Η Κατινούλα έννοιωθε τώρα σαν πίο εξαφρω-
μένη. Τήν άβριανή, τετάρτη, δεκαεννά του "Αη
Δημήτρη, πήρε πασσαφόρι ως κι από τόν κ. Α-
μάρο. Η "Αννα τόν είχε φωνάζει για τή Μορίτα,
που έβηχε λιγάκι, κ' έτυχε ν' άναμωθή με τόν κ.
Κουφέ. "Αμέσως και μικρό τυβούλιο άναμεταξύ τους.
Κατέβηκε ή Κατινούλα. Τή στηλοσκόπησε προσε-
χτικά, πολύ προσεχτικά, ο κ. "Αμάρος. Τίποτα δέν
άκουσε που νάμοιαζε ύποφτο. Γερά τά πλεμόνια.

— «Θά ναι τόντις γερά, παρατήρησε μ' ένα ή-

τὸ Ἑλληνικὸ βασίλειο. Ταίριαζει πάντα τὰ τὸ θυμώμαστε γιὰ νὰ ἐχτιμούμε τὴν τεράστια προσπάθεια τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν πρόοδο ἀπὸ τὸ 1821. Καὶ νὰ γιὰτὶ μπορεῖ κανεὶς καὶ πρέπει περίχαρα νὰ κοιτάξῃ πρὸς τὰ μελλόμενα, καὶ, γιὰ νὰ μὲν ὡς τῆς Ἑλλήνας, νὰ ἐμπιστεύεται πρῶτ' ἀπ' ὅλα στὴν ὀρθὰ νοημένη λατρεία τῆς Ἰδέας.

Μετάφραση *

ΑΝΟΙΞΗ

Καλῶς τῆς τῆς λυγρῆς μὲ τὸ φίλὶ τῆς νύκτος. Γίς καὶ καρδίᾳ σὲ δέχονται κ' ἔτοιμες εἶναι γι' ἄνθη. Ὅπου σταθεῖς παράδεισο, κὶ ὅπου βρεθεῖς τραγοῦδι, κὶ ὅπου τὸ πόδι σου πατεῖ χαρὰ καὶ πανηγύρι. Μαντεύει σου τὸν ἐρχομὸ κὶ ἀναγαλλῶν ἢ φλογέρα. Σιμά σου οἱ αἰθρὲς κελαιδοῦν τοῦ μπιστικῶν τὸν ἕμνο ἀνθοβλαστάρη τῆς λαλιῆς καὶ χάριδεμα τῆς χλόης, καὶ γλυκολέλλητα πετῶν τριγύρω σου τ' ἀνθήματα μέσα στὴν πλοῦσια κόμη σου φωλιὰ ζητώντας ναῦθρον. Γλυκοεσταίνει ὁ κέρφος σου κὶ ὁμορφοπλάθει κόσμους καὶ κιστὶ ἕναν ἥλιο μέσα του καὶ μιά δημιουργία. Μὲ τὴν ματιὰ σου δένεται κάθε ὁμορφιά τῆς γῆς μας, καὶ σπέρνει μάγια ὅδε διαβίτες καὶ προμηγῆς τὸ θάμα ποὺ ὁ κάθε τύπος καρτερεῖ σὲ βλογημένην ὥρα. Γλυκοπατέχει σε κὶ αὐτὸ τὸ ξεροβράχι τὸ ἔρμο πού σπόρος πέφτει ἄπανου του καὶ φῦτρωμα δὲν ἔχει... Ὅλα δὴν κάτου εἶν' ὄνειρο, μονάχα εὐὸν δὲν εἶσαι. Τὸ μεσανύχτι τὸ βαθὺ σμίγουν κρυφὰ οἱ κορφοῦλες, κὶ ἀγκαλιαστοὶ μὲ τὰ νερά γλυκοκοιμούνται οἱ ἡσικιοί, καὶ πλέκονται μὲ τὴν ζωὴν τὰ μύρια ἀνθρωπομιπούκια. Μεθ' ἃ τὰ πλάγια σουεσ καμῶς, μιά λαύρα τὰ χωράφια καὶ κάθε ῥέζα πὸς εἶν' σὴ γίς κὶ ἀγάπη κιστὶ καὶ κείνη. Τ' ἄστρα θωροῦνε τ' ἄνθια σου γι' ἄλλα ἄστρα, καὶ τίς νύχτες ψηλάθε ἐρωτογνέφουνε καὶ δένονται μ' ἀγάτες.

Τὰ μάγια ἄχ! πῶσπερες εὐὸν τοῦ πόθου ἔτανε μάγια... Ὅ' ἀδρασκελήσω τὰ βουνά, θὰ πηλαλήσω κάμπους, νὰ σὲ συντόχω νὰ σοῦ πιῶ τὸ φίλημα τῆς νύκτος, τ' ἀρίφνητά σου μουσικὰ ῥογὰ νὰ ξεδιαιλώσω, καὶ νὰ σὲ φέρω στῆς ψυχῆς τὸ κρῦφιο μονοπάτι πού πέρα ἀπ' τὴν τρανὴν χαρὰ τῆς ζῆσης πάει καὶ ὠνει... Στὰ δάσα τῆς μονιῆς μου ὄχ! γιορτάσι πού θὰ στήσω. Θὰ σῖψουν ὅλα τὰ βουνά κ' οἱ κίμτοι θ' ἀψηλώσουν, τὰ οὐράνια κίτου θὰ στρωθοῦν, κὶ ὅλα τ' ἀστέρια διὰδι ῥογὰ θάρθουνε ἀγνάντια σου γιὰ νὰ σὲ προσκυνήσουν. Θὰ τραγουδήσῃ ὁ Ἄστρας καὶ θὰ χορεύῃ ἢ Πούλια, κὶ ἀνθόπουλα ἐρωτόπουλα ψυχῆς καὶ πεταλούδια θὰ πὰ νὰ μάσουν τὴν δροσιά ναῦθοῦν νὰ σὲ ραντίσουν. Κί δσα θὰ στέλλουν τ' ἄνθια σου γύρα εὐωδίας φιλάκια θὰν νὰ μαζώνω ἀποσπεροῦ, τὸ τάχι θὰ σ' τὴ δίνω καὶ θὰν' τοῦ κρινοροδίνου μετώπου σου ἢ κορῶνα. κλάβα μου ἄν θ' ἔσαι, μὴ καὶ γὼ τῆς σιλάβας θάμαι ὁ σκιάβος

Ρήμισσα ἢ βίγλα μου σὲ λεί, χαρὰ του ὁ ἀνετροκόσμος, σὲ ρήμισσα σὲ καρτερῶ καὶ γὼ τὸ παλληκάρι, τραγουδιστὴς ξεφαντωτῆς καὶ μέγας χαροκόπος δίχως ὁ μαῦρος συλλοικὰ, τί ἤρθαν κὶ αὐτὰ σιμό σου. Καὶ σὸν προστάξῃ τὸ ἔργαστο τὴ λενταριά νὰ πάρῃς κ' ἔρθῃ ἢ σιγμὴ τοῦ μισμοῦ μάτρη κὶ ἀπολιτισμένη, θὰ στρώσω ἕνα ἀνθοκρέβατο κὶ ἄπανου του θὰ γύρω σὲ μακριὸ γλυκόπυνο. Καὶ θάμαι μιά μου ἢ χάρη. Σὲ φτερουγιάσῃς πάλε εἰδὼ καὶ σὲ ροδοχαράξῃς σὲ ἔρμο καλῶνι μου νάρθῃς, νάρθῃς νὰ μὲ ξεπνήσῃς.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

ΠΕΡΙΠΑΤΟΙ

Ἀδέφφια μου, νὰ πλάσουμε νέα θεησκεία ἔλατε.

ΠΑΛΑΜΑΣ

Μάθετε νὰ ὑποφέρετε τὴν Ἀλήθεια.

ΠΕΡ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

Σήμερα τὸ πρωὶ ἀνέβηκα στὴν Ἀκρόπολη. Πόσοι Ἀθηναῖοι δὲν ἀνέβηκα ποτε τοὺς καὶ πόσοι Ἀθηναῖοι δὲν ἔτυχε ποτε τοὺς νὰν τὴ δοῦνε! Γιατὶ ὅλοι δὲν τὴ βλέπουν τὴν Ἀκρόπολη, ἀφοῦ ἔλα τὰ μάτια δὲν μποροῦνε νὰ δοῦν τὴν Ὀμορφιά καὶ τὴν Ἀλήθεια. Καὶ ἢ Ἀκρόπολη σὲ σύβολο τῆς ἀτέλειωτης καὶ παναιώνιας Ὀμορφιάς καὶ σὸν κήρυκας μεγαλόφωνος τῆς Ἀλήθειας, δὲ δείχνεται σὲ ὅλους.

Ἀνέβηκα στὴν Ἀκρόπολη. Ὁ χρυσοῦς ἥλιος πού τὴν ἔλουζε μὲ τράβηξε ἴσαμε κὶ πάνον. Πρῶιν ἀπὸ μένα εἶχαν ἀνεβεῖ καροβάγια περιηγητές. Ἑγγλέζοι, Ἀμερικάνοι, δὲν ξέρω. Ἐνεοὶ πάντα. Ἀντοῦς τοὺς τράβηξε ὁ ἥλιος τῆς Ἐπιστήμης· ἐμένα ὁ ἥλιος τῆς Ζωῆς. Ἀντοὶ μὲ τὸν Μπέντεκερ καὶ μὲ τὸν Πανσανία σὲ χέρι· ἐγὼ μὲ τὸν Παλαμᾶ στὴν ψυχῇ. Καὶ οἰγόμεγα μπροστὰ σὲ τὸν Παρθενῶνα, σὲ σὲ προσευκῇ.

Ποῖ εἶν' αὐτὸ τὸ κοιμητήρι; Πούν' οἱ νεκροὶ του Ἀπόλλωνος καὶ οἱ τάφοι Παρθενῶνας;

Θαμάζω τὴν Ἀκρόπολη διὰν τὴ βλέπω ἀπὸ τὴν πόλη καὶ καμαρώνω τὴν πόλη διὰν τὴ βλέπω ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολη. Κάνω καὶ κἀν ἄλλο· ὅτι βρισκόμεθα στὴν Ἀκρόπολη προσπαθῶ νὰ ξεχάσω τὴν ἱστορία καὶ τοὺς προγόνους πού μου φορτώσανε σὲ ῥόχη μου οἱ δασκάλοι. Δὲ θέλω νάμαι ἀπόγονος τοῦ Ἡερικῆ καὶ τοῦ Φειδία. Μοῦ πέφτει ποῖδ, σὲ δὲν μπορῶ νὰ βασιτάξω τέτιο προγονιλήκι. Θέλω νάμαι

ἀπόγονος κεινῶνε πού ἀνεβήκατε δὴ πάνον, ὄχι γιὰ νὰ ἐπώσανε Προπύλαια καὶ τὰ δημιουργήσανε Παρθενῶνες, ἀλλὰ γιὰ νὰ προσκυνήσουνε τὴν Ὀμορφιά καὶ νὰ γευτοῦνε τὴ Ζωή.

Ἀρχαῖοι Ἕλληνες, Τοῦροκοί, Βεγγεσιῶνοί, Γραικοὶ τοῦ 21 ἢ Φραγκολεβαντινοὶ τοῦ 907, δὲ θέλει δὲ εἶναι. Ἀντοῦς νιώθω γιὰ προγόνους μου. Ὅτε μισὴ σταλαματιὰ αἷμα Περικλῆ καὶ Φειδία δὲ βρισκεται σὲ φλέβες μου ἢ βρισκότανε, θάμαι κ' ἐγὼ τὴ μεγάλη πνοὴ νὰ μὲ σπρώχνει σὲ δημιουργία ἐνὸς καινοῦρου Παρθενῶνα. Τώρα βλέπω τὰ συντρέμια τοῦ παλιῦ καὶ ντρέπομαι. Μπορεῖ καὶ νὰ δακρῶζω.

Μπουλούκι ἀπὸ ξένους χάσκει μπρὸς σὲ τὰ Προπύλαια· ἄλλο μπουλούκι μελετάει τίς κολῶνες τοῦ Παρθενῶνα· σὴν Ἀπερη Νίκη πένη ἔξη, ἀντρες καὶ γυναῖκες, μακροβόμοι καὶ πλακοπόδαροι, ἀκοῦνε μὲ θερησκονικὴ κατανύξη ἕνα λυγδοκαπέλλο τοιμοερόνη πού τοὺς μπάζει σὲ ἄδ ν τ α τῆς Τέχνης καὶ τῆς Ἱστορίας, ἔχοντας τὸ μάτι του καρφωμένο σὲ ἄδντα τῆς τοῆπης τους. Νὰ κ' ἕνα μπουλούκι κάτου ἀπὸ τὸ Ἐρεχθεῖο· τὰ κ' ἕνα ἄλλο πού τραφῆει κατὰ τὸ Μουσεῖο.

Ταφογδύτες ὅλοι τοὺς· σαράκια πού φύγανε ἀπὸ τὸ βιβλίο καὶ πῆγαν καὶ κολλήσανε πάνον σὲ πέτρες· μουχλιασμένες ψυχῆς πού γυρίζοντας αἰθρὸ σὲ πατρίδες τοὺς θὰ δείχνουνε μὲ καμάρι ἕνα κοματάκι μάρμαρο πού τσεπώσανε κλεφτάτα ἀπὸ τὸν ἱερὸ βράχο. Τὸν ἥλιο τῆς Ἀκρόπολης δὲν τὸν εἶδανε. τὴ Ζωὴ τῆς δὲν τὴν ἀναπνέψανε—καὶ κανένα ἀπὸ τὰ δυὸ αὐτὰ δῶρα τῆς Θεᾶς δὲ θὰ μπορέσουν αἰθρὸ νὰ φέρουνε σὲ πατρίδες τοὺς.

Σὲ μοιγὰ τὴν εἶδες τὴν Ἀκρόπολη, σὲ χάρη-κὲς τίς μουσικὲς ὁμορφιῆς τῆς, — σὲ, ὦ πανέμορφη ξένη, πού καθιομένη κατὰχαμα, οἰμὰ σὲ τὸν Παρθενῶνα, πάνον σὲ μυριόχρωμα λουλούδια, σὲ χαμομήλια, σὲς κνυλαμιῆς, σὲς μαργαρίτες καὶ σὲς ἀνεμῶνες, ἀκκουμποῦσες τὸ ξανθὸ σου κεφαλάκι σὲ πέτρινο μαξιλάρι κὶ ἀφινες τὸ λεβεντινὸ τὸν ἥλιο νὰ σ' ἀγκαλιάζει καὶ νὰ σὲ γλυκοφιλεῖ.

Ἡ ψυχῇ σου δὲ θάμεινε σιεῖρα ὑστερ' ἀπ' αὐτὸ τὸ γόνιμο ἀγκάλιασμα τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ γεννηθῆκατε μέσα σου οἱ μεγάλες λαχτιρες γιὰ δὲι ἐρηλὸ κὶ ἀμμοικὸ στοκίξει τὴ Ζῆση

μερο καὶ φῖνο χαμόγελο μιλώντας σὲ τὸν Ἀντρέα ὁ κ. ουρές, πού γνῶριζε πῶς τὰ ἱστορικὰ τους, ἀπὸ φυ Κατίωση βέβαια πῶς δὲ θὰ πάσχη, γιὰτὶ χωρὶς ἄλλο θὰ μὰς τὸ ἔλεγε ὁ κ. Ἀμάρος».

Τέτοια τὰθρῶπικα. Κάποτες, ἀπὸ συνείδηση ὀρλθῇ, γιὰ νὰ δειλῇ κανεὶς σὲν ἕαφτὸ του πῶς δὲν ἔ-ε στὰ μπόστια, προσπαθεῖ νὰ βρῇ ἐκεῖνο πού δὲν ἄρχει, μὰ πού τὰποφάσις πῶς εἶναι. Σίγορο πῶς προσπαθῆσε ὁ κ. Ἀμάρος ἢ τουλαχιστο θὰ προ-θησε τὰπτὶ του κατὶ νάκωσαστῇ.

Σὰν τὸν ζεπροβόδεψε ὁ Ἀντρέας ὡς τὴν πόρτα. — Ἀί! γιὰτὶ μου, πού κάνει, μισὸ χωρατέβον-τας, μισὸ μὲ τὸ σοβαρὸ του καὶ παιχιδιαιρικο ὕφος, ἐπειδὴ τοῦ ἄξιζε μάθημα, τί λέτε γιὰ τὴν ἀβῶσση πού πέσει δὲν ἤθελε κανένας νὰ τὴ χειρουργῆση; Ἀκμπρά μὰς τὸ νοιαστήκατε. Νὰ ὅμως πού γλῦτῶσε».

Πολλὰ δὲν ἀποκριθῆκε μήτε εἶχε νὰποκριθῇ ὁ κ. Ἀμάρος. Μὰ γελιότανε ὁ Ἀντρέας· γλυτωμένη ἀκόμη δὲν εἶτανε ἢ Κατινούλα. Χρειάστηκε νὰ τῆς βάλουνε καὶ δέφτερο λαμινάρι· δὲν ἀνοῖξε ἀρκετὰ ἢ πληγῇ μὲ τὸ πρῶτο. Ἐδειχνε τὸ θερμοῦμετρο μὲ τοὺς 39°2 πῶς ἔπρεπε κὶ ἄλλο ἔμπυο νὰ βγῆ, μαζὶ του ἴσως κὶ ἄλλο μετὰξί. Δὲν ξέρανε ὡςτόσο μὲ πό-σες κλωστίτες ὁ κ. Σεβιλὰς ἔδεσε τὸ κόψιμο, μὲ

τρεῖς ἢ μὲ τέσπερες, γιὰτὶ ὁ κ. Μαλαμῆς τοὺς εἴ-χε πεῖ πῶς σὲ δέσιμο ἢ τρίτη δὲ βαπτῶσε καλὰ καὶ γιὰ νὰ μὴ λυθῇ ὁ κόμπος, πῆρε τίτκαρη τὸ γι-ατρός, πῶς μπορεῖ ὅμως νὰ μείνανε πλκχι πλάγι κ' οἱ δυὸ ἀφτῆς κλωστίτες σὲ ἴδιο μέρος. Δὲ θυμῶ-τανε, νὰ τοῦ τὸ βεβαιῶση. Ἀνάγκη νὰ ρωτήσουνε τὸ Σεβιλὰ τὸν ἴδιο. Ἴσια ἴσια τὸ πρῶτὸ ἔλαβε γραμ-μα ἢ Κατινούλα τῆς Βιχτώριας τῆς νοσοκόμας καὶ τῆς ἔγραψε πῶς ἀπὸ τίς προκλλες, φεβγάτος ὁ κ. Σεβιλὰς γιὰ τὸ Παρίσι. Δὲς τοὺς λοιπὸν τελεγγρά-φους σὲ Μπ... γιὰ νὰ μάθῃ ὁ Ἀντρέας τὸ παρι-σιάνικο τάντρεσο τοῦ γιατροῦ, τελεγγράφους σὲ γι-ατροῦ, διπλοῦς μάλιστα, ἐπειδὴ ὁ κ. Σεβιλὰς ἔ-βγαινε ὄξω μὲ τὰ χαράματα, γύριζε τίς κλινικῆς, τὰ νοσοκομεία, νὰ πληροφορηθῇ γιὰ τὰ καθέκαστα, κ' ἔπρεπε νὰ τὸν πιάσῃ σὲν τὸ πετάμενο τὸ πουλί, ἀμα στοχαζόσουνε κλαδὶ ὅπου θάκκουμποῦσε μιά στιμούλα.

Μ' ὄλες του τίς δουλειῆς, ὁ ἀγαθὸς ὁ ἄθρωπος ἄδειασε κ' ἤρθε.

— Ἀκλωστῆς εἶναι, παιδί μου, εἶπε τῆς Κατι-νούλας, πῶς θέλεις νὰ μὴ βγοῦνε; Ὅθ βγοῦνε. Πό-σες ἔβαλα, τρεῖς ἢ τέσπερες; Ἀλήθεια μου, τὸ ξί-χασα. Δὲν πειράζει διόλου. Ἄ δῆς πῶς ἀργοῦνε λι-

γάκι κ' ἔχεις θέρμη, σφῆρνε δέφτερο χειρουργῆμα. Σοῦ κόστανε τὴν πληγῇ καὶ πάδουε ἀμῆσως τὴ βᾶσανα σου. Ὅθ πάψουε κ' ἔτσι».

Ἦέλασε ἢ Κατινούλα, ὅτι πού ἄκουσε ξανὰ τὸ περίφημο τὸ σφῆρνε. Καὶ δέφτερο χειρουργῆμα μὲ τὸν κ. Σεβιλὰ δὲ θὰ τὴν τράμαζε. Κάτεχε τὴν τέ-χνη ὁ ἐπαρχιώτης νὰ ζωντανῆ μ' ἕνα λόγο τους ἀβῶστους, ὅπως τοὺς ζωντανῆε καὶ μὲ μιά μαχαι-ριά. Ἐννοεῖται προτιμῶσε ἢ Κατινούλα νὰ λείψῃ τὸ μαχαίρι.

Τὴν ἀποχαιρέτησε κὶ ἀρχίσανε τίς κουβέντες μὲ τὸν Ἀντρέα, πού τὸν πῆγε σὲ ἔργαστήρι του καὶ πού ζωντανῆε τώρα κὶ ἀφτός, ἀμα ἔβλεπε τὸν πρω-τότυπο τὸ γιὰτρο. Ἦθελε νὰ τὸν ρωτήσῃ καὶ γιὰ κάμποσα, γιὰ κατὶ μαζίτα πού ξεσκάλιε μελετών-τας ἰλοῖνα τὴν ἀβῶστικὴ, ὁ μεθοδικὸς του ὁ νοῦς.

— ἈΦίλε κ. Σεβιλὰ, τοῦ λέει· ἔχαρνα, γιὰτὸς ἐγὼ δὲν εἶμαι. Ἄν κανὼ λάθος, νὰ μὲ συμπαθατε. Ἰδοῦ ὅμως τί συλλογίστηκα. Τὸ δεξὶ τῆς τὸ νεφρὶ πιάστηκε ἀπὸ τὴ ροῦσκα. Μήπως δὲν εἶναι κίντυνος νὰ πιαστῇ καὶ τὸ ζεβὶ τῆς μὲ τὸν ἴδιο τρόπο; Ἀσ-γικό μὲ φαίνεται».

— Ἀφῆστε ἡσυχη, φίλε μου, τὴ λογικῇ σὲ τε-τοιες ἀβῶστικες, ἴσως καὶ σ' ὄλες τίς ἄλλες. Ἦ πα-